

Piros vér a pesti utcán

Az ezerkilencszázötvenhatos forradalom versei és gúnyiratai

FAZEKAS ÁRPÁD

Nyíregyháza – Az 1956-os forradalom eseményeit, hangulatát nemcsak a híradások, a rölapok, plakátok, hanem az egyidejűleg íródott, olykor az üzemekben elszavalt, vagy a rádióban elmondott versek és gúnyiratok is kifejezték, megőrizték.

Utóbbiakból Győri László, az 56-os Intézet könyvtárosa 166 verset válogatott össze, és 118 esetben a költőket is megnevezte illetve hosszabb-rövidebb formában életrajzukat is ismertette. Így is 48 költemény szerzője jelenleg még ismeretlen. Ezért külön kérte mint szerkesztő az „ismeretlen szerzőket”, hogy jelentkezzenek a kiadónál a tisztelt példány átvételére.

Megdől az 1956-os forradalomkor a régi, híres latin közmondás: „Inter arma silent Musae”, mert a magyar nemzet élethalál-

harca idején még sok új, alkalmi versíró is megszólalt, akik közül a megtorlaskor többen 1-1 sikeresebb próbálkozásukért akár börtönbüntetést is kaptak. A kötet célja az, hogy a versekkel teljes tükröt mutassanak fel arról az időről, arról az ószról és arról a télről.” Belelapozva mostmár a könyvbe igazi meglepetésnek számít Szabó Lőrinc (1900. március 31, Miskolc – 1957. október 3, Budapest) Meglepetések c. költeménye, amelynek a II. részében bibliai hasonlattal írta le az 56-os forradalmat, ekként: „*a dermedt Dávid talpraállt / s ledőlt a Góliát-szobor.*”

Az 1945 óta üldözött és háttérbe szorított nagy költő ugyan 1956 szeptemberében tagja lett az Írószövetség elnökségének és 1956. október 31-én a Petőfi Párt irányító testületének, azonban sajnálatosan a forradalom első évfordulóját sem érthette meg.

Közli a kötet Illyés Gyula (1902–1983) Egy mondat a zsarnokságról című költeményét,

amely negatív párja Paul Eluard életvidám, bizakodó Szabadság című versének. A Tihanyban, még 1950-ben írott remekművét a költő először vendégének, Bibó Istvánnak (1911–1979) olvasta fel. Nagyon tetszett Bibónak a zsarnokság művészi tökélytel végzett körülírása, de tréfásan megjegyezte „egy kicsit hosszú mondat”, ugyanis 47 versszakból áll.

Érdekes, hogy a vers 1956. november 2-án nyomtatásban megjelent az Irodalmi Újságban, azonban a szerkesztőség sürgetésére Illyés a fővárosban emlékeztetőből volt kénytelen leírni, s ekkor „kifelejlett” négy versszakot. Így is „1956” egyik legsikeresebb és legismertebb verse lett, véget nem érő vádirat a zsarnokság ellen és megrázó életképek hat évvel a forradalmat megelőző időszakról.

A kötetnek vannak szabolicszatmár-beregi vonatkozásai is. Így közli dr. Kovács István (1918, Beregszász – 1998, Torontó) nyírbátori közjegyzőnek és egyben a

Illusztráció: KM-reprodukció

mátészalkai Szabad Szatmár-Bereg c. forradalmi lap főszerkesztőjének az 1956. október 31-i számban megjelent Győznek az emberi jogok című versét (emiatt volt kénytelen hazáját elhagyni), illetve leányának, Kovács Gizellának „Tűz” c. költeményét (Szabad Szatmár-Bereg, 1956. november 2.)

Megmentette a kiadvány az elfeledéstől a nyíregyházi Sipkay Barna (1927–1968) Üzenet című lírai versét: egy falusi parasztember egyetemista fiának, Pistának a hősi haláláról.